PROGRAM PRAC KONSERWATORSKO-RESTAURATORSKICH PRZY BLENDACH I FRYZACH SZCZYTU WSCHODNIEGO KOŚCIOŁA P.W. WNIEBOWZIĘCIA NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY I BŁ. KS. STEFANA WINCENTEGO FRELICHOWSKIEGO W TORUNIU

TORUŃ 2018

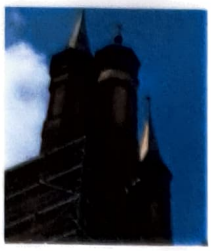

SPIS TREŚCI

I. INFORMACJE WSTĘPNE

II. STAN ZACHOWANIA

III. PRÓBA REKONSTRUKCJI NA PODSTAWIE BADAŃ ARCHIWALNYCH

IV. INWENTARYZACJA RYTÓW ZACHOWANYCH NA TYNKACH

V. WYTYCZNE KONSERWATORSKIE

VI. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

VII. KOSZTORYS

Praca chroniona prawem autorskim

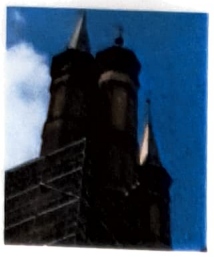

I. INFORMACJE WSTĘPNE

1. RODZAJ OBIEKTU: kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i bł. Wincentego Frelichowskiego
2. LOKALIZACJA: 87-100 Toruń, ul. Panny Marii 2
3. NUMER REJESTRU ZABYTKÓW: nr A/406 z dnia 24.10.1929 r.
4. INFORMACJE DOTYCZĄCE OPRACOWANIA:

4.1. ZAMAWIAJĄCY Parafia p.w. Wniebowzięcia NMP w Toruniu. 87-100 Toruń ul. Panny Marii 2

4.2. PODSTAWA OPRACOWANIA

- wizja lokalna
- dokumentacja fotograficzna
- wyniki badań konserwatorskich zrealizowanych przez dr Marię Rogóż oraz mgr Dorotę Sobkowiak i mgr Elżbietę Orłowską PKZLAB Sc. i dr Aleksandrę Gralińską-Grubecką
- Jerzy Domasłówski, Jarosław Jarzewicz, *Kościół Najświętszej Marii Panny w Toruniu*, TNT, Toruń 1998
- Jan Tajchman, *Problematyka konserwatorska kościoła Mariackiego w świetle „Programu badań i prac konserwatorskich w zespole pofranciszkańskim w Toruniu" z 1978 roku"*, [w:] Dzieje i skarby kościoła Mariackiego w Toruniu, red. K. Kluczwajd, wyd. Dom Organizatora TNOiK, Toruń 2005 r.
- Michał Kurkowski, *Ryte i malowane dekoracje maswerkowe w architekturze średniowiecznej na terenie ziemi chełmińskiej, Studium typologiczno-formalne,* TNT, Muzeum Okręgowe w Toruniu, Toruń 2017.
- Jan Tajchman, Marek Sitnicki, Projekt Budowlany – Prace konserwatorskie elewacji kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP i Bł. Ks. S. W. Frelichowskiego, Toruń, listopad 2014.

4.3. PRZEDMIOT OPRACOWANIA

Przedmiotem opracowania jest program rekonstrukcji wystroju malarskiego blend i fryzów szczytu wschodniego kościoła p.w. WNMP w Toruniu.

4.4. ZAKRES OPRACOWANIA

Opracowanie obejmuje dokumentację archiwalną malarstwa maswerkowego, inwentaryzację śladów rytów na tynkach blend i fryzów, analizę stanu zachowania tynków wraz z wytycznymi i wstępnym projektem konserwatorskim jako II etap prac przy blendach, które zostały już poddane pracom konserwatorskim, zgodnie z projektem budowlanym (podanym powyżej) w czasie realizacji projektu POIŚ. 08.01.00-00-1019/16 „Toruńska Starówka – ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego UNESCO – etap II".

Praca chroniona prawem autorskim

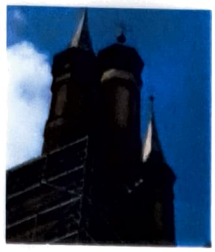

5. AUTORZY OPRACOWANIA:

mgr Magdalena Firkowska
dr Michał Kurkowski
Prof. dr hab. **Jadwiga W. Łukaszewicz**
mgr Malwina **Pasińska**
konsultacje: prof. dr hab. Elżbieta Pilecka

w imieniu zespołu
Toruńska Pracownia Badań
i Konserwacji Zabytków
Prof. dr hab. Jadwiga W. Łukaszewicz

Praca chroniona prawem autorskim

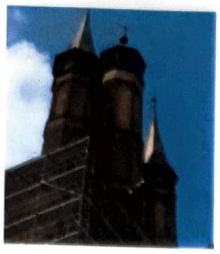

II. STAN ZACHOWANIA

Wapienne tynki w blendach i fryzach zachowały się do 2018 r. w różnym stopniu (fot. strona tytułowa). Pokryte były grubymi korozyjnymi nawarstwieniami (fot. 1), część uległa odspojeniu i złuszczeniu. W miejscach gdzie tynk się zachował, występują liczne jego rozwarstwienia, wykruszenia oraz dezintegracja zaprawy. Grubość zachowanych fragmentów tynków w wyniku działania wiatru i wody uległa znacznemu zmniejszeniu. Stąd pierwotne malarsko opracowane dekoracje maswerkowe nie zachowały się.

Fot. 1. Toruń, kościół WNMP, szczyt wschodni, fryz przed pracami konserwatorskimi w 2018 r.

Spłukane zostało opracowanie malarskie, pobiały i częściowo warstwy powierzchniowe tynków pozostały miejscami ślady rytów (fot. 2 i 3), które zostały zinwentaryzowane. Stwierdzono jedynie śladowe ilości czerwieni żelazowej na tynku środkowej blendy wieżyczki południowej, szczytu wschodniego (A. Gralińska-Grubecka, rys.

Praca chroniona prawem autorskim

2 i fot. 18). Czas powstania tego opracowania malarskiego jest trudny do ustalenia. Występuje ono na pęknięciu tynku i dodatkowo stwierdzono że czerwień wymieszana jest z zabrudzeniami, co należy wiązać z wtórnym opracowaniem kolorystycznym. Jednocześnie można wnioskować, że autorzy tego opracowania nawiązali do wcześniejszego. Dodatkowo w czasie prac konserwatorskich przy tynkach blend zaobserwowano występowanie warstwy czerwieni pod tynkiem z rytami (fot. 4). Próbki pobiał i warstw barwnych przekazano do badań laboratoryjnych.

Fot. 2. Toruń, kościół WNMP, szczyt wschodni, fryz dolny u podstawy szczytu przed pracami konserwatorskimi w 2018 r.

Praca chroniona prawem autorskim

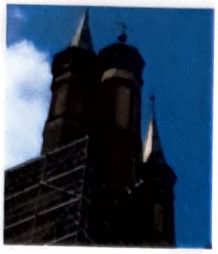

Fot. 3. Toruń, kościół WNMP, 1 kondygnacja, pomiędzy wieżyczką środkową a południową, dekoracja nad oknem, przed pracami konserwatorskimi w 2018 r.

Praca chroniona prawem autorskim

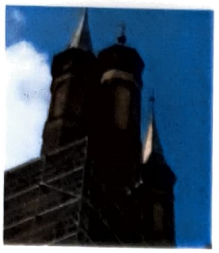

Fot. 4. Toruń, kościół WNMP, szczyt wschodni, 1 kondygnacja pomiędzy wieżą środkową a południową, warstwy barwne pod tynkami z rytami, w czasie prac konserwatorskich w 2018 r.

W związku z faktem, że technologia wykonania dekoracji maswerkowych w blendach i fryzach wiąże się z wykonywaniem w mokrym tynku „rytów" ułatwiających wykonanie późniejszego opracowania malarskiego oraz zachowaniem części z nich, podjęto próby wykonania pełnej inwentaryzacji zachowanych śladów. Jak się okazało zachowały się tylko fragmenty wykonywanych w mokrym tynku linii rysunku (fot. 1 - 4). Odkryto również istnienie pewnych śladów działań pomocniczych (miejsca wbicia cyrkli oraz prostych linii wykonanych przy linijce lub ekierce). Przeprowadzono pełną inwentaryzację zachowanych rytów w skali 1 : 1, która wraz z dokumentacją archiwalną pozwoli na przygotowanie koncepcji rekonstrukcji formalnej i kolorystycznej dekoracji blend i fryzów.

Praca chroniona prawem autorskim

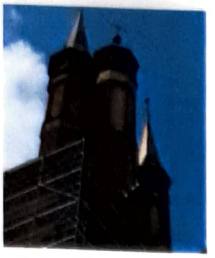

III. PRÓBA REKONSTRUKCJI NA PODSTAWIE BADAŃ ARCHIWALNYCH

(Michał Kurkowski)

Dekoracja maswerkowa szczytu wschodniego kościoła Najświętszej Marii Panny w Toruniu znana była stosunkowo wcześnie - dzięki pracy opublikowanej w końcu XIX wieku przez Georga Cuny'ego[1]. Autor odnotował w niej istniejące jeszcze wówczas ryty ornamentu i linii pomocniczych służących do kreślenia bogatych wzorów. Uwzględnienie linii czysto pomocniczych, służących do bardziej precyzyjnego rozmieszczenie dekoracji w blendach, płycinach i fryzach, ale tracące swoje znaczenie w ostatecznej formie dzieła i niewidoczne po położeniu polichromii[2], świadczący niezaprzeczalnie o rzetelności badawczej autora inwentaryzacji i jego dokładności w wykonaniu przerysów zaistniałej dekoracji. Zaznaczone przez Georga Cuny'ego linie techniczne o wstępnym i przygotowawczym charakterze, nie zawsze odpowiadają rysunkowi ostatecznemu. Stąd też należy niektóre formy widziane przez autora inwentaryzacji jako puste uzupełnić tworząc całościową kompozycję maswerkową opartą na logice tworzenia tego ornamentu. W tych niewypełnionych formach znajdowały się bowiem elementy wykonane z ręki. Stworzony w ten sposób rysunek składający się z rozbudowanych struktur imitujących trzy lub więcej płaszczyzn jest typowy dla maswerków rytych jako odpowiednika form kamiennych[3].

Reasumując dokumentacja Cuney'ego pozwoliła na wysoce prawdopodobne odtworzenie rysunku maswerków ze szczytu kościoła NMP w Toruniu. Należy jednak uwzględnić, iż badacz ten miał utrudniony dostęp do obiektu i nie wszystkie formy właściwe odczytał i zinterpretował. Na co wpływ miała być może także funkcjonująca na przełomie XIX i XX wieku wiedza o rytych maswerkach. Mimo to należy ocenić pozytywnie wykonane przez

[1] Cuny 1899, s. 19-20, Tab. V.

[2] Kurkowski 2017, s. 94.

[3] Kurkowski 2017, s. 60.

Praca chroniona prawem autorskim

Georga Cuny'ego rysunki. Ccharakteryzują się one bowiem rzetelnym odczytaniem istniejących w blendach, fryzach i płycinach rytów. Ich uzupełnienie wynika już ze znajomości etapów rozwojowych maswerku oraz z analogii do podobnych obiektów z terenów ziemi chełmińskiej a szerzej z całego obszaru byłego państwa zakonnego w Prusach.

FRYZ U PODSTAWY SZCZYTU

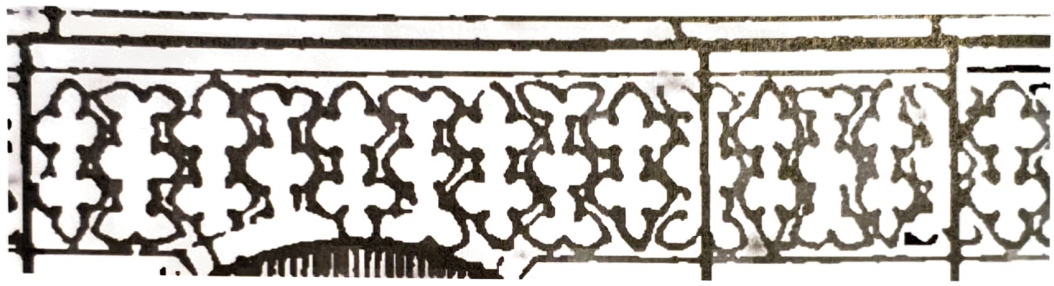

Il. 1. Fragment fryzu u podstawy szczytu, fot. za Georg **Cuny**, *Der Chorgiebel der St. Marienkirche*, 1899, Tab. V.

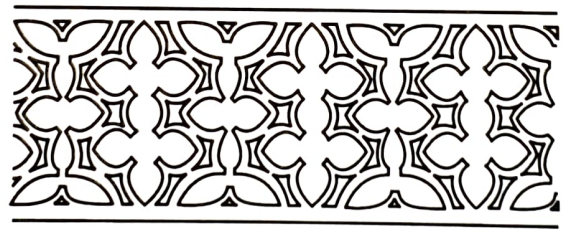

Il. 2. **Próba** rekonstrukcji maswerku z fryzu u podstawy szczytu, wyk. M. Kurkowski.

Pierwszy fryz ma charakterystyczny dywanowy układ i składa się z czwórliści **nakładających się na siebie jednym wspólnym płatkiem** oraz lancetowych **trójliści połączonych dwuliściem (il.1-2).** Podobne struktury odnajdujemy miedzy innymi w dolnym **fryzie wieży kościoła św. Marcina we Wrockach** (XV w.) oraz we fryzie **kościoła św. Jana Ewangelisty i św. Jana Chrzciciela w Toruniu** (przełom XV i XVI wieku).

Praca chroniona prawem autorskim

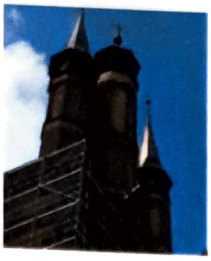

FRYZ MIĘDZYKONDYGNACYJNY WIEŻYCZEK

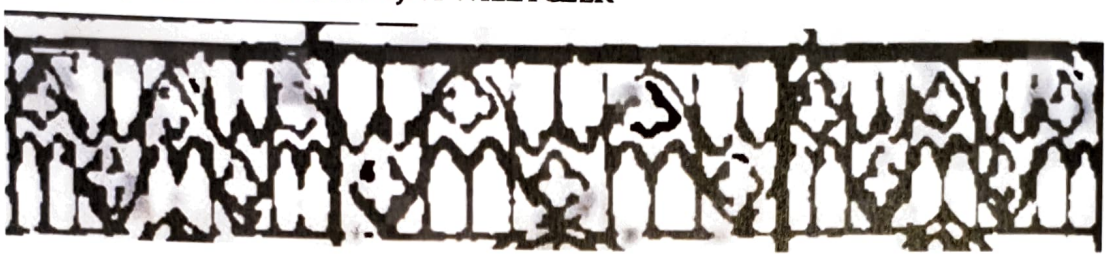

Il. 3. Fryz międzykondygnacyjny wieżyczek, fot. za Georg Cuny, *Der Chorgiebel der St. Marienkirche*, 1899, Tab. V.

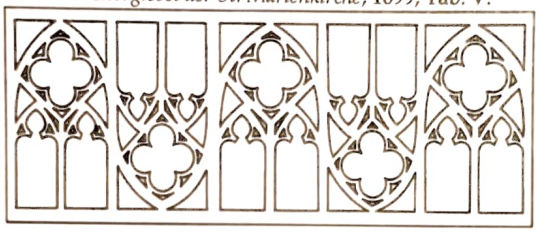

Il.4. Próba rekonstrukcji maswerku z fryzu międzykondygnacyjnego wieżyczek, wyk. M. Kurkowski

W drugim fryzie maswerk umieszczony został w prostokątnej ramie, tworzy go pięć lancet (na każdym boku ośmiobocznej wieżyczki) ułożonych naprzemiennie - góra/dół (il.3-4). Lancety wypełnia sferyczny romb z czwórliściem i para lancet z trójlistnym wypełnieniem. Podobne układy, odnajdujemy w wielu obiektach, między innymi; we fryzie zakrystii kościoła pw. św. Jana Ewangelisty i św. Jana Chrzciciela w Toruniu (1350-1360 r.), we fryzie prezbiterium i korpusu kościoła pw. św. Jakuba w Toruniu (1309 r.- ok. poł. XIV w.), we fryzie wieńczącym elewacje wschodnią kościoła pw. św. Piotra i Pawła Reszlu (2 poł. XIV w.) oraz w prostokątnych płycinach na licu kamienicy na ulicy Szczytnej nr 2/4 w Toruniu (2 poł. XIV w.). Zastosowano je także w ceglanym fryzie kościoła Bożego Ciała w Elblągu (po 1400 r.) a także w kruchcie katedry we Fromborku (1329-1388 r.).

FRYZ U NASADY ZWIEŃCZENIA ŚRODKOWEJ WIEŻYCZKI

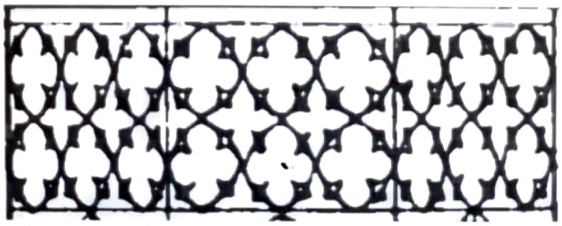

Il. 5. Fragment fryzu u nasady zwieńczenia środkowej wieżyczki, fot. za Georg Cuny, *Der Chorgiebel der St. Marienkirche*, 1899, Tab. V.

Praca chroniona prawem autorskim

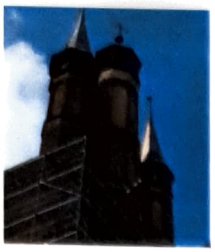

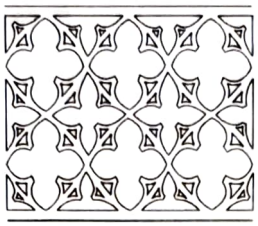

Il.6. Próba rekonstrukcji maswerku z u nasady zwieńczenia środkowej wieżyczki, wyk. M. Kurkowski

Najwyżej umieszczony fryz składał się ze sferycznych rombów pełnych i przerwanych z wpisanym w nie czwórliśćmi pełnymi lub też przerwanymi (il.5-6). Podobne kompozycje, odnajdujemy między innymi na wieży ratusza staromiejskiego (2 poł. XIII - k. XIV w.) oraz we fryzie elewacji południowej kamienicy na ul. Kopernika nr 15 w Toruniu (koniec XV wiek).

WIEŻYCZKA POŁUDNIOWA I PÓŁNOCNA.

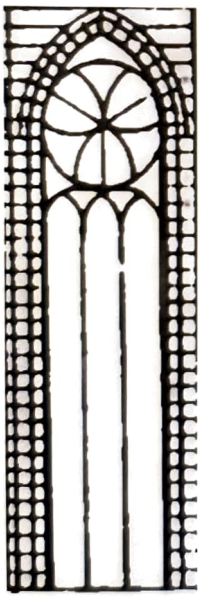

Il.7. Rekonstrukcja maswerku wieżyczki południowej, fot. za Cunym.

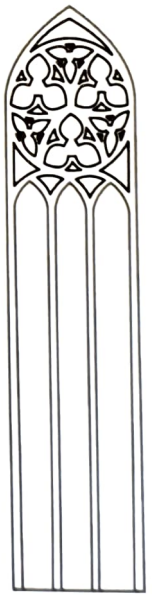

Il.8. Próba rekonstrukcji maswerku z blend wieżyczki południowej, wyk. M. Kurkowski.

W trzech blendach pierwszej kondygnacji wieżyczki południowej zastosowano wyjątkowy rysunek triady lancet uzyskanych przez nałożenie na siebie dwóch lancet zamkniętych półkoliście (il.7-8) . W strefie rozetowej wielka rozeta wypełniona została trójkątami sferycznymi. G. Cuny przedstawił je jako „puste" (bez wypełnienia), ale zapewne dlatego, że odnotowywał tylko linie konstrukcyjne. W oparciu o analogie z maswerkami na wieży

Praca chroniona prawem autorskim

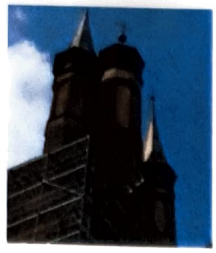

kościoła pw. św. Marcina we Wrockach (XV w.), wieży kościoła pw. św. Jakuba w Toruniu (1309-1340/59 r.), wieży Ratusza Staromiejskiego w Toruniu (2 poł. XIII - k. XIV w.) oraz elewacji kamienicy na ulicy Kopernika 17 (k. XV w.), a także inne w regionie, przyjąć można, że w trójkąty i w przestrzenie między nimi wpisane były lancetowi trójliście. Dla układu lancet w strefie lancetowej analogie odnajdujemy w ceglanym fryzie kościoła Bożego Ciała w Elblągu (po 1400 r.) i kamiennym z katedry we Fromborku (1329-1388 r.).

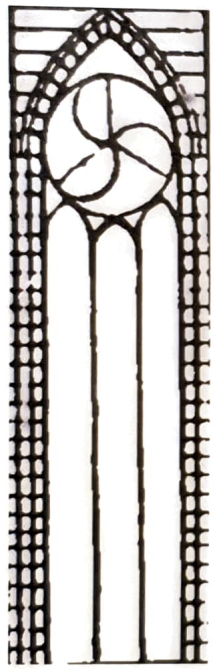

Il. 9. Rekonstrukcja maswerku wieżyczki północnej, fot. za Cunym.

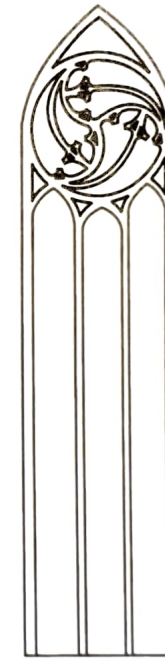

Il.10. Rekonstrukcja maswerku z blend wieżyczki północnej, wyk. M. Kurkowski.

W trzech blendach drugiej kondygnacji wieżyczki północnej ostrołuczne lancety wspierały wielką rozetę z trzema wirującymi „półokręgami" (il.9-10). Na podstawie analogii do maswerków w blendach szczytu kamienicy na ulicy Kopernika 15 (k. XV w.) i na elewacji Baszty Gołębnik w Toruniu (k. XIV w.), szczytu wschodniego kościoła pw. św. Piotra i Pawła w Reszlu (2 poł. XIV w.) uznać można, że były to pary rybich pęcherzy o główkach zwróconych ku sobie.

Praca chroniona prawem autorskim

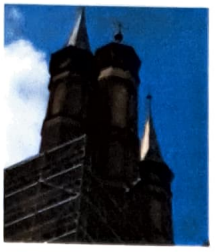

Il.11. Rekonstrukcja maswerku z blend drugiej kondygnacji wieżyczki południowej i północnej, fot. za Cunym

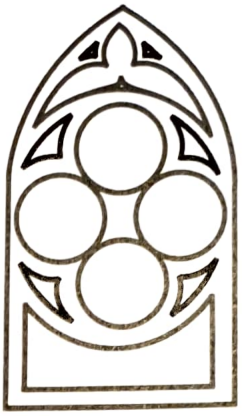

Il.12. Rekonstrukcja maswerku z blend drugiej kondygnacji wieżyczki południowej i północnej, wyk. M. Kurkowski

W blendach drugiej kondygnacji wieżyczek szczytu znajdowała się rozeta z czwórliściem i lancetowym trójliściem w łuku blendy (il.11-12).

WIEŻYCZKA ŚRODKOWA

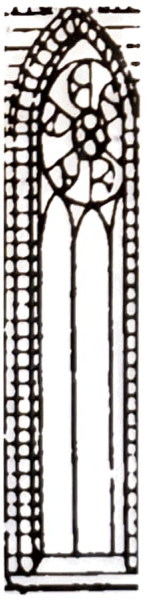

Il.13. Rekonstrukcja maswerku z blendy pierwszej od południa środkowej wieżyczki, fot. za Cunym

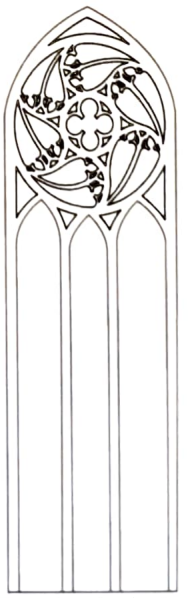

Il.14. Próba rekonstrukcji maswerku z blendy pierwszej od południa środkowej wieżyczki, wyk. M. Kurkowski

W pierwszej od południa blendzie według Cunego pierwszej kondygnacji środkowej wieży wykreślono trzy ostrołuczne lancety wspierające wielką rozetę, w której wypełnieniu znalazło się sześć wirujących półokręgów z parami lancet (il.13-14). Sądzić należy, że wypełniały je

Praca chroniona prawem autorskim

rybie pęcherze o główkach zwróconych ku sobie, co wynika z analogii do maswerków w blendach na elewacji baszty „Gołębnik" w Toruniu (k. XIV w.), na szczycie wschodnim kościoła pw. św. Piotra i Pawła w Reszlu (2 poł. XIV w.) oraz na elewacji kościoła w Gudnikach (XV/XVI wiek).

Drugą od południa blendę (na osi pierwszej kondygnacji wieżycy środkowej) wypełniają dwie półokrągłe lancety z wpisaną parą lancet ostrołucznych (il.15-16). Wspiera się na nich duża rozeta, w której umieszczono trzy trójkąty sferyczne z trzema czwórliśćmi wpisanymi w romby. Według Cunego przestrzeń pomiędzy trójkątami była pusta. Sądzić należy, że zaznaczył on tylko główne podziały i z tego względu w proponowanej rekonstrukcji wpisano w puste pola lancetowe trójliście, równoważąc optycznie kompozycję. Oparto się na analogii do maswerków z elewacji kamienicy na ulicy Kopernika 15 (k. XV w.).

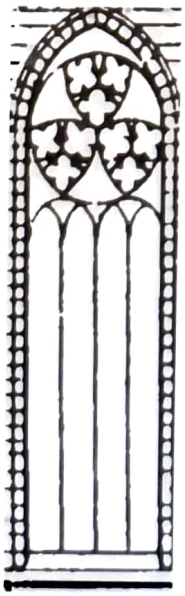

Il.15. Rekonstrukcja maswerku z blendy drugiej od południa środkowej wieżyczki, fot. za Cunym

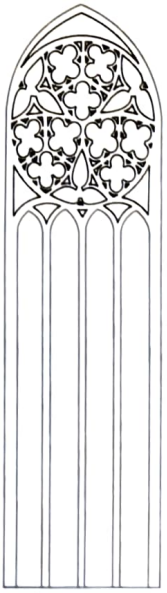

Il.16. Próba rekonstrukcji maswerku z blendy drugiej od południa środkowej wieżyczki, wyk. M. Kurkowski

Praca chroniona prawem autorskim

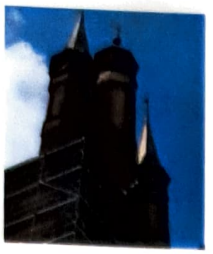

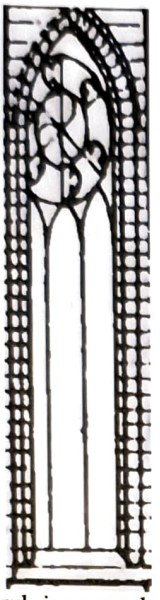

Il.17. Rekonstrukcja maswerku z blendy trzeciej od południa pierwszej kondygnacji środkowej wieżyczki, fot. za Cunym.

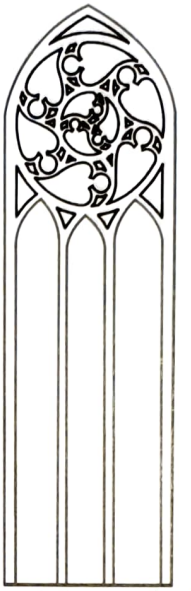

Il.18. Próba rekonstrukcji maswerku z blendy trzeciej od południa pierwszej kondygnacji środkowej wieżyczki, wyk. M. Kurkowski.

W trzeciej od południa blendzie wieżycy środkowej, trzy ostrołuczne lancety wspierają wielką dwuczęściową rozetę. (il.17-18). W jej zewnętrznym pasie umieszczono sześć wirujących w prawo rybich pęcherzy, krążących wokół małej wewnętrznej rozety z trzema rybimi pęcherzami zwróconymi w odwrotnym kierunku. Tak wirujące motywy występują dość powszechnie w 2 połowie XIV wieku. Odnajdujemy je między innymi na wieży i szczytach naw bocznych kościoła pw. św. Jakuba w Toruniu (ok. poł. XIV w.), na baszcie „Gołębnik" w Toruniu (k. XIV w.), na szczycie wschodnim kościoła pw. św. Kosmy i Damiana w Okoninie (ok. 1400 r.) oraz na szczycie wschodnim zamku w Olsztynie.

Praca chroniona prawem autorskim

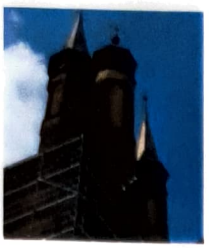

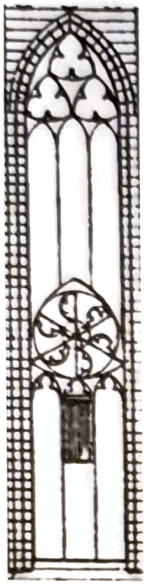

II.19. Rekonstrukcja maswerku z blendy drugiej kondygnacji środkowej wieżyczki, fot. za Cunym.

II.20. Próba rekonstrukcji maswerku z blendy drugiej kondygnacji środkowej wieżyczki, wyk. M. Kurkowski.

W blendach drugiej kondygnacji środkowej wieżyczki zastosowano maswerk, w którym trzy ostrołuczne lancety przedzielone są w połowie wysokości trójkątem sferycznym z rozetą, natomiast poniżej przez trzy lancety (il.19-20). W lancety pod trójkątem sferycznym wpisano trójliście, w rozetę sześć wirujących (wokół czwórliścia w rozetce) rybimi pęcherzami. W górnym zamknięciu wpisane są - w układzie piramidalnym - trzy trójkąty sferyczne z trójliściem w tle. Podobny rysunek odnotowujemy na ścianie wschodniej pierwszej kaplicy rzędu południowego kościoła św. św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty w Toruniu (z pocz. XV w.) oraz w szczycie wschodnim zamku w Olsztynie. Zdublowanie strefy rozetowej w blendzie o znacznej wysokości jest kwestią naturalną, ze względu na kompozycję maswerku, równoważąc ją optycznie.

Praca chroniona prawem autorskim

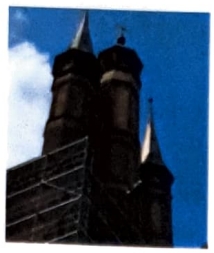

II. 21. Rekonstrukcja maswerku z blendy trzeciej kondygnacji **środkowej wieżyczki, fot. za Cunym**

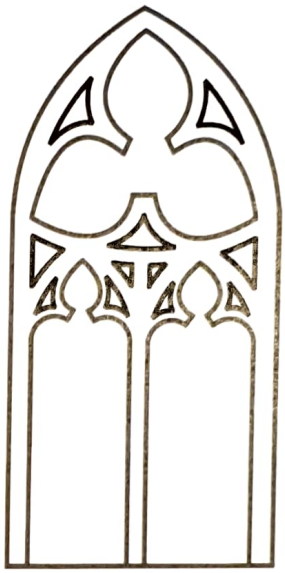

II.22. Próba rekonstrukcji maswerku z blendy **trzeciej kondygnacji środkowej wieżyczki,** wyk. M. Kurkowski

W niskich blendach najwyższej kondygnacji środkowej wieżycy wykreślono dwulancetowy maswerk wspierający duży trójkąt sferyczny (il.21-22). Lancety wypełnione są trójliściem, natomiast trójkąt trójliściem o zaostrzonych płatkach.

ŚCIANKA PARAWANOWA

II.23. Rekonstrukcja maswerku z blendy pierwszej kondygnacji **ścianki parawanowej, fot. za Cunym**

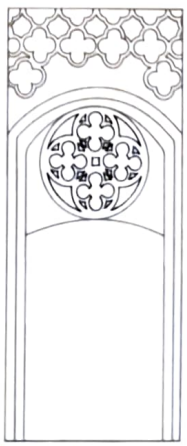

II.24. Rekonstrukcja maswerku z blendy **pierwszej kondygnacji ścianki** parawanowej, wyk. M. Kurkowski

Praca chroniona prawem autorskim

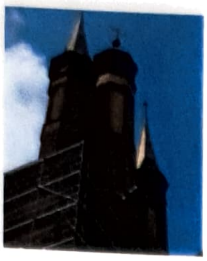

W płycinie, pod łukiem odcinkowym, wykreślono rozetę wypełnioną czterema rozetami nachodzącymi obwodem na siebie wzajemnie. W rozety wpisano czworoliść o zaokrąglonych płatkach. Ponad łukiem odcinkowym pole ścianki pokrywają dywanowo czteroliście (il.23-24).

Il.25. Rekonstrukcja maswerku z obramowania blendy pierwszej kondygnacji ścianki parawanowej, fot. za Cunym

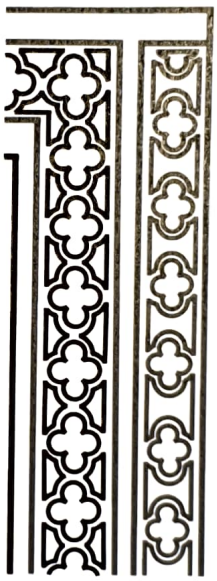

Il.26. Rekonstrukcja maswerku z obramowania blendy pierwszej kondygnacji ścianki parawanowej, wyk. M. Kurkowski

W pionowych pasach obramienia ścianek parawanowych wpisano w układach wertykalnych - motyw czworoliśći (il. 25-26).

Praca chroniona prawem autorskim

II.27. Rekonstrukcja maswerku ze sterczyny drugiej kondygnacji ścianki parawanowej, fot. za Cunym.
parawanowej, fot. za: Cuny 1899

II.28. Próba rekonstrukcji maswerku ze sterczyny drugiej kondygnacji ścianki
parawanowej, wyk. M. Kurkowski

We wszystkich polach sterczyn wpisano w układach wertykalnych - motyw rozetek wypełnionych czworoliściem (il. 27-28). Ryte maswerki, w których dominują podobne pionowe kompozycje z powtarzalnych motywów (rozetek, czwór- i trójliści), odnajdujemy w szeregu realizacji: np. w dekoracji blend kaplicy pw. św. Krzyża w kościele pw. św. Katarzyny w Brodnicy (ok. 1370 r.), na szczycie wschodnim kościoła pw. św. Kosmy i Damiana w Okoninie (ok. 1400 r.), na wieży Ratusza Staromiejskiego w Toruniu (2 poł. XIII w. - k. XIV w.), na elewacji kamienicy na ulicy Szczytnej 2/4 (2 poł. XIV w.) i Mostowej 24 (XV w.) a także na murze przyklasztornym przy kościele NMP w Toruniu (2 poł. XIV w.).

Praca chroniona prawem autorskim

II.29. Rekonstrukcja maswerku z wimpergi drugiej kondygnacji ścianki parawanowej, fot. za Cunym

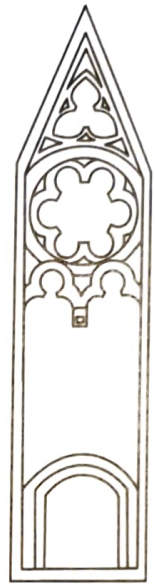

II.30. Rekonstrukcja maswerku z wimpergi drugiej kondygnacji ścianki parawanowej, wyk. M. Kurkowski

W wimpergę (pomad nadwieszonymi łukami z ceramicznej dekoracji i wielolistnym okulusem otworu wiatrowego) z rytym motywem trójliścia o lekko zaostrzonych płatkach (il.29-30). Podobne kompozycje odnajdujemy między innymi na szczycie wschodnim i sterczynach kościoła św. Jakuba w Toruniu (1309-1360) oraz na sterczynie kościoła pw. św. Tomasza Apostoła w Nowym Mieście Lubawskim (1325-2 połowa XIV wieku).

Dekoracja szczytu ma niewątpliwie oryginalny charakter i stanowi połączenie motywów o różnych tradycjach i wzorach. Liczne analogie regionalne, co do stosowanych pojedynczych motywów, świadczą o popularności, powtarzalności, czy wręcz powszechności niektórych schematów. W regionie nadbałtyckim odnajdujemy maswerkowe dekoracje na elewacjach niemal wszystkich zabytków z epoki gotyku bez względu na ich funkcję.

Opracowany i zrekonstruowany materiał zabytkowy jest obiektywnym dokumentem, który może jednak ulec korekcie wraz z prowadzonymi pracami konserwatorskimi.

Praca chroniona prawem autorskim

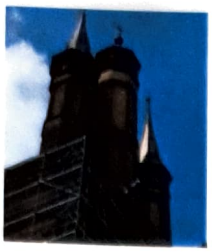

IV. INWENTARYZACJA RYTÓW ZACHOWANYCH NA TYNKACH

Inwentaryzację rytów zachowanych na każdej blendzie i każdym fryzie wykonano w skali 1 : 1. Jest ona dostępna w formie rysunków w archiwum parafii p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i bł. Ks. Wincentego Frelichowskiego w Toruniu. Dla potrzeb projektu wykonano wstępne rysunki zamieszczone poniżej.

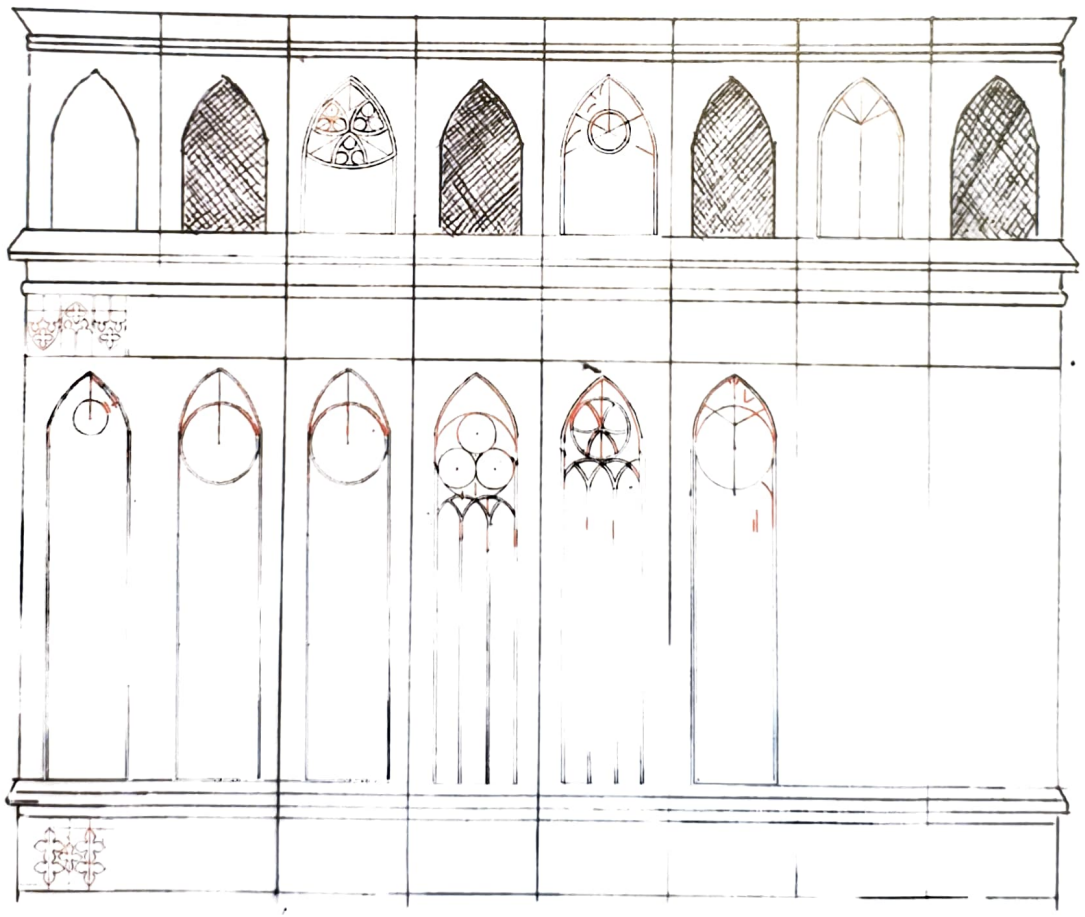

Rys. 1. Wieża południowa szczytu wschodniego (czerwienią zaznaczono istniejące linie rysunku)

Praca chroniona prawem autorskim

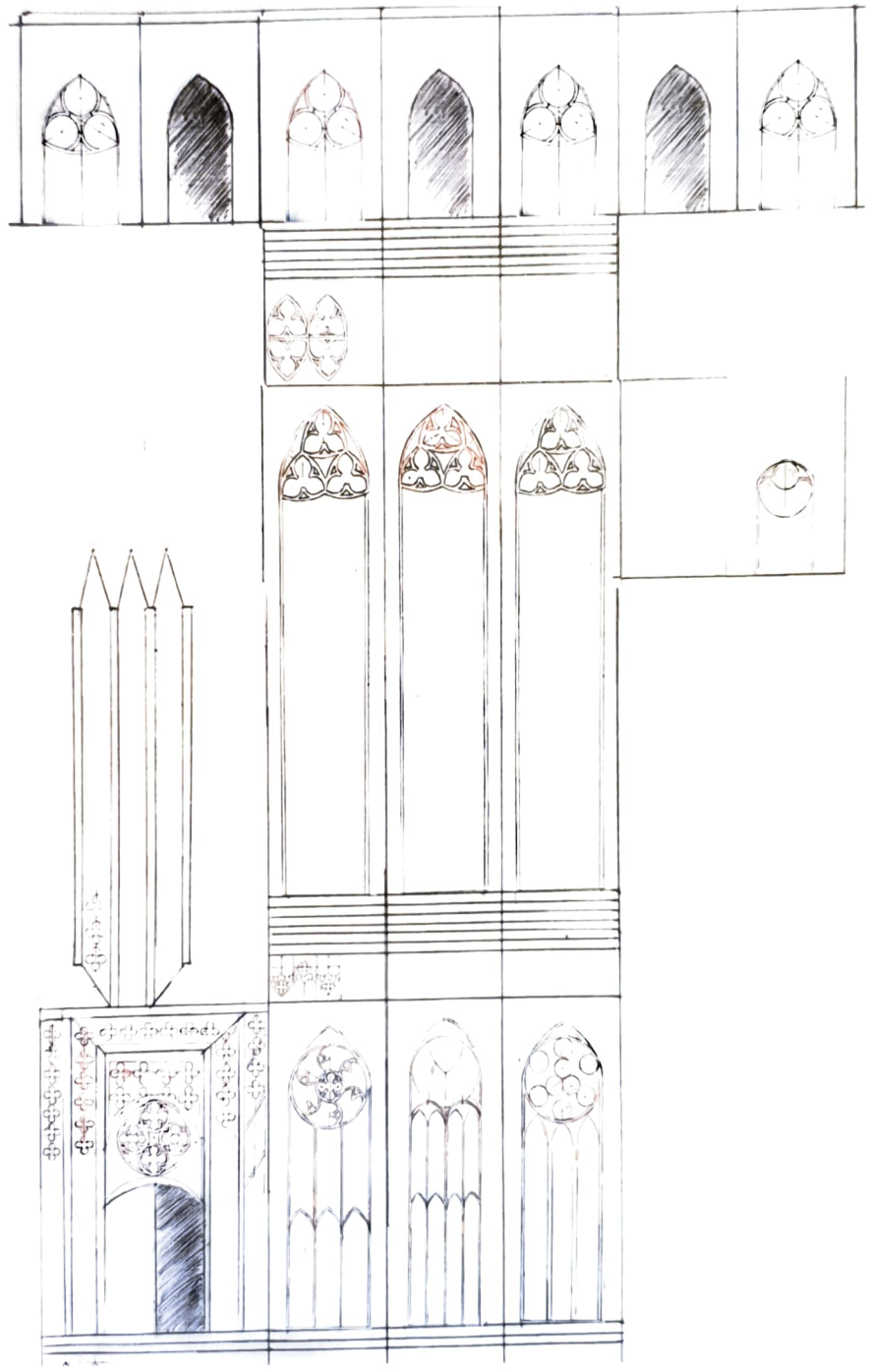

Rys. 2. Wieża środkowa szczytu wschodniego (czerwienią zaznaczono istniejące linie rysunku)

Praca chroniona prawem autorskim

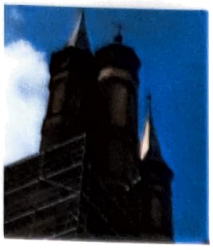

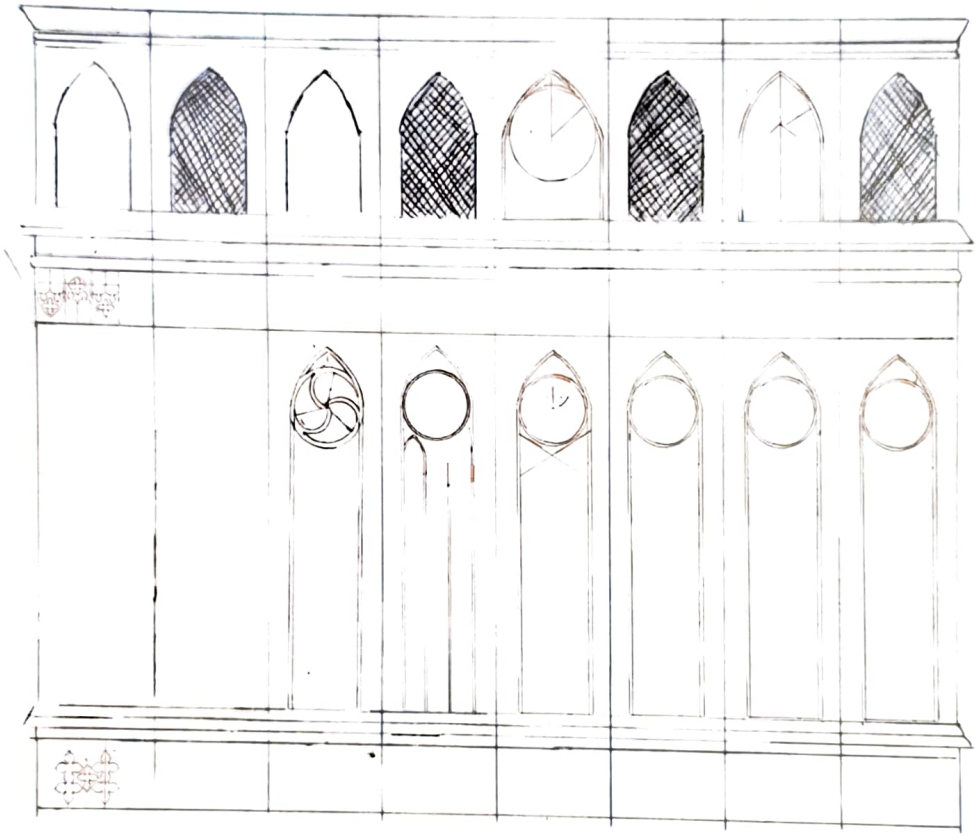

Rys. 3. Wieża północna szczytu wschodniego (czerwienią zaznaczono istniejące linie rysunku)

Wykonana inwentaryzacja wykazuje stosunkowo dużą zbieżność z dokumentacją archiwalną. Formę dekoracji w obrębie fryzów można uznać za w pełni zdefiniowaną. Natomiast dużo więcej pytań pozostaje bez odpowiedzi w przypadku blend. O ile podziały powierzchni blend są zdefiniowane: rozeta i miejsca laskowań, to już dokładny rysunek w obrębie rozet będzie przedmiotem dalszych decyzji komisji konserwatorskich.

Praca chroniona prawem autorskim

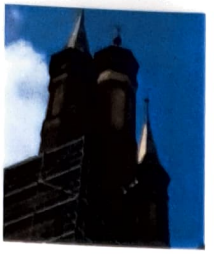

V. WYTYCZNE KONSERWATORSKIE

Biorąc pod uwagę wartość historyczną, naukową, artystyczną oraz stan zachowania obiektu przyjęto następujące wytyczne konserwatorskie:

1. Przeprowadzenie pełnych prac konserwatorskich przy zachowanych tynkach w zgodzie z zasadą zachowania w pełni oryginalnego materiału, który jest nośnikiem idei autora dekoracji maswerkowej (I etap prac przy elewacji kościoła w ramach projektu POIŚ. 08.01.00-00-1019/16 „Toruńska Starówka - ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego UNESCO - etap II"). W ramach tych prac wykonano: oczyszczenie tynków z korozyjnych nawarstwień powierzchniowych, usunięcie łat cementowych, wzmocnienie tynków oraz ich podklejenie, założono opaski i uzupełniono ubytki w tynkach zaprawami.
2. Po przeprowadzonej konserwacji, ze względu na usytuowanie dekoracji maswerkowej na wieżach, gdzie są one wyjątkowo narażone na działanie czynników atmosferycznych dopuszcza się pokrycie zachowanych fragmentów wapienną pobiałą a następnie współczesnym tynkiem na którym zostanie zrekonstruowana dekoracja maswerkowa. Ten etap prac nie był przewidziany w projekcie projektu POIŚ. 08.01.00-00-1019/16 „Toruńska Starówka - ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego UNESCO - etap II".

Zaproponowane postępowanie ma na celu, zachowanie materii oryginalnej przy jednoczesnym wyeksponowaniu walorów estetycznych architektury średniowiecznej oraz pełnej odwracalności współczesnej aranżacji.

Praca chroniona prawem autorskim

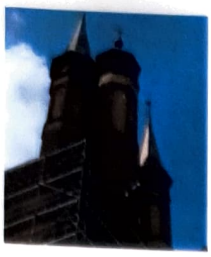

VI. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKO-RESTAURATORSKICH

Zgodnie z podanymi wyżej wytycznymi program prac konserwatorsko-restauratorskich zawiera:

1. **Wykonanie dokumentacji fotograficznej rytów.**
2. Rozszerzenie inwentaryzacji opracowania malarskiego w czasie realizacji prac konserwatorskich.
3. Analiza warstw barwnych.
4. **Wykonanie szablonów na podstawie odnalezionych rytów** oraz ich wykonanej **już inwentaryzacji.**
5. Pokrycie oryginalnych i wykonanych w ramach I etapu **projektu uzupełnień tynków, pobiałą wapienną.**
6. **Wypełnienie blend i fryzów współczesnym tynkiem wapiennym** lub **wapiennym z przymieszką hydrauliczną** np. trasem.
7. **Wykonanie rytów na mokrym tynku współczesnym.**
8. Wykonanie opracowania malarskiego farbami wapiennymi lub krzemianowymi.

z upoważnienia

Toruńska Pracownia Badań
i Konserwacji Zabytków

Prof. dr hab. Jadwiga W. Łukaszewicz

Praca chroniona prawem autorskim